

Pvm
4.4.2008

Dnro

Kokemäenjoen kalakantojen hoito-ohjelma
Seurantaryhmän 3. kokous

Aika: 2.4.2008 klo 9.00
Paikka: Huittisten kaupungintalo, valtuustosali
Läsnä: Osanottajalista, liite 1

Asialista

1. Kokouksen avaus

Kalatalousjohtaja Kari Ranta-aho (Varsinais-Suomen TE-keskus) avasi seurantaryhmän kokouksen klo 9.

2. Hoito-ohjelman toteutus vuonna 2007

Kalaistutukset

Jari Pelkonen (Hämeen TE-keskus) kertoi voimalaitosten kalatalousmaksuilla vuonna 2007 toteutetuista kalaistutuksista. Lohi-istutuksia ei istukkaiden puutteen vuoksi pystytty tekemään. Nahkiaisten istutusmäärä jäi suunniteltua pienemmäksi. Kalamerkintöjen osalta jatkettiin vaellussiikojen värimerkintää sekä merkittiin carlin-merkillä osa järvilohi- ja järvi-taimenistukkaista.

Keskustelussa tiedusteltiin, mitä kantaa lohi- ja meritaimenistutuksissa käytetään. Todettiin, että meritaimenet ovat Isojoen kantaa ja että lohi-istutuksissa on käytetty Nevan kantaa. Niklas Ulenius kertoi RKTL:n suosituksesta, jonka mukaan Pohjanlahdelle ei tulisi enää istuttaa Suomenlahden lohikantoja. Tämä tarkoittaa Kokemäenjoen istutuksissa siirtymistä Tornionjoen (tai muun Pohjanlahteen laskevan joen) kannan käyttöön.

Harjuskannan tila ja luonnonvaraisen lisääntymisen mahdollisuudet Kokemäenjoessa

Pekka Sundell (Jyväskylän yliopiston ympäristöntutkimuskeskus) kertoi Äetsän vuolteilla ja Kilpikoski-Töörinkoski-Talankoski – koskialueella tehdyistä harjustutkimuksista. Työssä selvitettiin harjuskannan nykytila kalastustiedustelun, perhokalastajien haastattelun, koekalastusten ja sukellushavainnoinnin avulla. Koskien kunnostusmahdollisuuksia arvioitiin mallinnusten avulla. Johtopäätös oli, että harjuskanta on tutkitulla alueella tällä hetkellä erittäin heikko ja täysin tutkimusalueen ulko-puolisille alueille tehtyjen istutusten varassa. Harjuksen luontainen lisääntyminen ei ole nykytilassa mahdollista. Mallinnuksen tulos oli, että kunnostami-

nen kannattaa keskittää Kilpikoskeen ja Kiviniemen vuolteen sivu-uomaan. Sundell suositteli myös suunnitelmallisen istutustoiminnan aloittamista.

Keskustelussa pohdittiin, onko koskiensuojelulla suojeltua Kilpikoskea mahdollista kunnostaa. Sami Moilasan mukaan kalataloudelliset kunnostukset eivät ole ristiriidassa koskiensuojelulain kanssa. Lain tarkoitus on suojella koskia vesivoiman käyttöönoltoa.

Sundellin mukaan istutuksia voi tehdä ainakin Kilpikoskeen vaikka koskea ei kunnostettaisi. Koskella on isommalle kalalle sopivia elinalueita nykyiselläänkin, vaikka vastakuoriutuneille ja pienpoikasille sopivat paikat puuttuvat.

Sovittiin, että Kokemäenjoen harjuskannan kehittäminen aloitetaan vuosittaisten suunnitelmallisten istutusten avulla, jotka lähtevät käyntiin kuluvana vuonna 2008. Kalamerkintöjä ei tarvita, koska alueelle ei ole istutettu harjusta 10 vuoteen. Istutusten toteutuksen suunnittelu voidaan hyödyntää Sundellin asiantuntemusta. Harjusistutusten tuloksellisuutta tulee myös seurata.

Kokouksessa läsnä olleet saivat mukaansa harjustutkimuksen raportin:

Sundell, P., Koljonen, S., Matilainen, T. & van der Meer, O. 2008: Harjuskannan tila ja luonnonvaraisen lisääntymisen mahdollisuudet Kokemäenjoessa. –Jyväskylän yliopiston ympäristötutkimuskeskus. Raportti 62/2008. 60 s + liitteet.

Kalastusta palvelevien rakenteiden inventointi

Tapio Hakaste (Hämeen TE-keskus) esitteli Porin, Kokemäenjoen-Loimijoen ja Vammalan seudun kalastusalueiden toteuttaman inventoinnin tulokset. Kyseessä oli selvitys siitä, millaisia (vapaa-ajan) kalastusta palvelevia rakenteita jokivarressa on. Työssä kerättiin tiedot yleisessä käytössä olevista heittopaikoista, kalastuslaitureista, veneenlaskupaikoista ja venelaitureista. Rakenteiden sijainti, rakennusmateriaalit, rakenteen kunto, käyttökelpoisuus, korjaustarpeet ja käytön rajoitukset huomioitiin myös. Inventoinnin tulos oli, että kalastusta palvelevia rakenteita on varsin runsaasti, ja rakenteet ovat pääosin hyväkuntoisia. Rakenteet eivät oletettavasti juuri rajoita kalaston hyödyntämistä. Harjavallan ja Kolsin voimalaitosten välinen patoallas on kalaan pääsyn kannalta hankalin, mutta sielläkin on veneenlaskupaikkoja kummassakin päässä

Todettiin, että kalastusalueiden tulee harkita mitkä rakenteet ovat julkisia ja kehittämisen arvoisia. Kalastusalueet harkitsevat myös, miten veneenlaskuluiskista ja muista rakenteista voi tiedottaa. Osa inventoiduista rakenteista ei ole täysin julkisessa käytössä.

Äetsän – ja Vammalan seudun virtavesien vaelluseste- ja kunnostusmahdollisuusselvitys

Joonas Rajala (Suomen Vesistöpalvelu Osk) kertoi Äetsän ja Siuron väliin jäävien Kokemäenjokeen sekä Kulo-, Lieko- ja Rautaveteen laskevien pienten jokien ja purojen inventoinnista. Työssä käytiin läpi 14 Kokemäenjoen vesistöalueella sijaitsevaa joki- tai puroreittiä, ja määritettiin kohteiden koskialueet, kunnostustarve ja kunnostuksen edellytykset sekä mahdolliset vaellusesteet. Tulos oli, että alueelta löytyi neljä hyvää kunnostuskohdetta (Vaunujoki, Luojoki, Kikkälänjoki ja Rautajoki) sekä neljä mahdollista, joskaan ei yhtä hyvää kohdetta

(Lanajoki, Ekajoki, Pesurinoja ja Malvaanoja). Kilpijoki, Pekanoja ja Myllynoja arvioitiin lähes luonnontilaisiksi, ja niiden kunnostustoimiksi riittänee pelkkä kasvillisuuden poisto.

Virtakutuisista kaloista ei tehty havaintoja työn aikana.

Todettiin, että potentiaalisia kohteita löytyi yllättävän paljon. Päätettiin aloittaa neljän parhaimman kohteen kunnostussuunnittelun valmistelu. Tämä edellyttää yhteydenottoa kohteiden rannan- ja vedenomistajiin sekä kohteiden veden laadun ja kalaston nykytilan selvittämistä.

Yhteenvedo varojen käytöstä vuonna 2007

Leena Rannikko (Varsinais-Suomen TE-keskus) esitteli kalatalousmaksujen käytön kohteittain vuonna 2007. Kaikkiaan varoja käytettiin noin 180 000 €. Tästä kalaistutuksiin käytettiin 64 % ja tutkimuksiin, selvityksiin ja tiedottamiseen 36 %. Harjustutkimus muodosti suurimman yksittäisen menoerän. Istutetuista kaloista eniten rahaa käytettiin kirjolohen, järvitaimenen, meritaimenen istutuksiin.

3. Hoito-ohjelman toteutus vuonna 2008

Lohen ja meritaimenen ylisiirtokokeilu Kokemäenjoella

Henri Vaarala (Pyhäjärvi-instituutti) esitteli suunnitelman Harjavallan alapuolelta pyydystettyjen lohien ja meritaimenten ylisiirtokokeilusta joen patoaltaisiin. Kalojen pyynnissä voisi käyttää Lammaistenlahdelle asennettavaa push up –rysä tai tavallista paunettia. Kalojen säilytys tapahtuisi muovialtaissa Harjavallan padon lähellä ja kuljetus istutuspaikoille kalanviljelylaitoksen kuljetuskalustolla. Työn toteutukseen sisältyy useita riskitekijöitä (kalojen saanti, kuinka kalat sietävät aiheutuvan stressin, mahdollinen ilkivalta). Myös kokeilun kustannukset ovat korkeat.

Keskustelussa Vammalan kalastusalueella edustava Jukka Pulakka piti kokeilua tärkeänä, koska se toisi huomattavan lisäarvon Vammalan vesille. Voimalaitosten padot estävät kalojen nousun Vammalaan, joten olisi kohtuullista, että voimalaitosten kalatalousmaksuilla kustannettaisiin lohien ja taimenen ylisiirto Vammalaan.

Jukka Muhonen piti kokeilua kalliina ja riskialttiina, mutta kokeilemisen arvoisena. Mikäli kaloille löytyisi lisääntymisalueita pää- tai sivu-uomista, siirrolla olisi merkitystä muutenkin kuin kalastuksellisen arvon kasvun kautta.

Pekka Sundell painotti, että ilkivaltaan on suhtauduttava todella vakavasti.

Tero Ylikylä esitti, että lohet voitaisiin ottaa merestä ammattikalastajien rysistä, jolloin olisi mahdollista siirtää suurempia kalamääriä ja kalat säilyisivät myös paremmassa kunnossa. Myös välivarastoinnin ongelma jäisi pois. Lammaistenlahdelle ei luultavasti nouse suuria kalamääriä, joten rysä- tai paunettisaalis voi siellä jäädä pieneksi. Kalatautivaaran osalta Ylikylä totesi, että Kokemäenjoesta on vuosien kuluessa otettu runsaasti näytteitä kalatautimäärityksiä varten, ja näytteet ovat aina olleet taudittomia.

Päätettiin, että ylisiirtokokeilun valmistelu aloitetaan. TE-keskukset alkavat työstää asiaa.

Toutaimen luontaisen lisääntymisen seuranta Kulo- ja Rautavedessä sekä Kokemäenjoen ylä- ja keskiosalla

Jussi Pennanen (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos) esitteli toutainseurantaa koskevan tutkimussuunnitelman. Tarkoituksena on selvittää toutaimen luontaisen lisääntymisen määrä Kulo- ja Rautavedessä sekä Kokemäenjoen ylä- ja keskiosalla sekä Loimijoen alaosalla. Selvitettäviä asioita ovat luontaisen lisääntymisen onnistuminen eri vuosina, luonnonpoikasten määrä ja luontaisen lisääntymisen alueellinen laajuus. Myös selvitetään kutukannan koon kehitystä, millaista saalistasoa voi luonnonkutu pitää yllä ja jos istutetaan, mikä on luonnonkalojen osuus? Tutkimussuunnitelmassa esitetään neljä eri laajuista vaihtoehtoa tutkimuksen toteuttamiseksi. Vaihtoehdot ovat nykyinen velvoitetarkkailu laajennettuna, nuorten toutainten koe-kalastus verkoilla, kesänvanhojen toutainten nuottaus ja merkittyjen poikasten istutus. Loimijoen osalta Pennanen totesi, että kaikki joen nuoret kalat ovat luonnossa syntyneitä. Joen alaosassa sijaitseva Mommolankoski on nousueste, joka tulisi purkaa. Mommolan yläpuolella on neljän melko luonnontilaisen kosken ketju, joiden kunnostaminen hyödyttäisi sekä taimenta että toutainta.

Keskustelussa pohdittiin tutkimusvaihtoehdon valintaa ja päädyttiin siihen, että tarjousta pyydetään koko suunnitelman toteuttamisesta, jonka jälkeen pohditaan kalastusalueiden kanssa miten työssä edetään järvi- ja jokialueella. Todettiin myös, että Vammalan seudun kalastusalueella tulee järjestää isojen saalistoutainten suomunäytteenotto.

Istutussuunnitelma vuodelle 2008

Jari Pelkonen (Hämeen TE-keskus) esitteli vuoden 2008 istutussuunnitelman, joka on kalatalousmaksujen käyttösuunnitelman mukainen. Työnjako on se, että Varsinais-Suomen TE-keskus hoitaa kuhien ja nahkiaisten istutukset sekä Harjavallan alapuoliset istutukset ja Hämeen TE-keskus hoitaa muut istutukset.

Keskustelussa pohdittiin järvitaimenen ja –lohen carlin-merkintöjen jatkamisen tarvetta. Jari Pelkosen esityksen mukaisesti päätettiin, että merkintöjä ei enää jatketa. Ankeriasistutuksia on tehty käyttösuunnitelmasta poiketen kahtena vuonna peräkkäin, koska istukkaiden saatavuus tulevina vuosina on näyttänyt epävarmalta. Ohjelman mukaan ankeriasta istutetaan Tyrvään yläpuolelle joka 5.-7. vuosi. Päätettiin, että ankeriasistutuksissa pidetään taukoa.

Todettiin, että olisi tärkeää mahdollistaa ankerioiden kulku Melon yläpuolelta Harjavallan alapuolelle, koska voimalaitokset estävät vaelluksen alavirtaan. Silpoutuneista ankeriaista on tehty havaintoja Melon alapuolella.

Jussi Pennanen piti nahkiaisen ylisiirtoja Harjavallan padon yläpuolelle turhina ja tuloksettomina. Sen sijaan Harjunpäänjokeen tehdyt siirrot ovat tuottaneet hyviä tuloksia. Tero Ylikylä totesi, että nahkiaiset eivät välttämättä ”osaa” nousta Harjunpäänjokeen vaikka nousuesteitä ei joen alaosassa ole. Keskusteltiin siirtojen jatkamisen tarpeellisuudesta ja päätettiin, että siirtoja jatketaan, mutta tilataan myös tutkimus nahkiaistoukkien esiintymisestä Kokemäenjoessa ja Harjunpäänjoessa.

Tero Ylikylän mielestä Tornionjoen lohien istutusten alkaessa tulisi tehdä carlinmerkintöjä, jotta Kokemäenjokeen uudella kannalla tehtävien lohi-istutusten tuloksellisuus voitaisiin selvittää. Esitystä kannatettiin ja päätettiin merkitä 1000 lohi-istukasta.

4. Muut asiat

Turun AMK:n opiskelija Kimmo Perkiönmäki on ottanut Varsinais-Suomen TE-keskukseen yhteyttä ja pyytänyt rahoitusta opinnäytetyön tekemiseen. Perkiönmäki pyrkii työssään selvittämään Harjavallan alapuolisten koskialueiden kalastoa. Todettiin, että kalatalousmaksuja voidaan käyttää työn rahoittamiseen, ja päätettiin että Leena Rannikko neuvottelee asiasta opiskelaitoksen kanssa. Työhön voidaan myöntää 1000-2000 €.

Kari Ranta-aho esitti, että seurantaryhmän kokousmuistiot ja eri julkaisut tulee saada näkyville hoito-ohjelman nettisivuille. Myös on toivottu koskikalastuksen saalis seurantapalvelua nettisivujen yhteyteen. Tapio Hakaste totesi, että saalis seuranta ei toistaiseksi ole mahdollista. Nettisivujen rakenteen uudistamisen tarvetta pohditaan seuraavan kokouksen aikoihin.

Todettiin, että vuonna 2007 tehdyistä hoitotoimista ja vuodelle 2008 suunnitelluista töistä tulee tiedottaa lehdistölle. Päätettiin että Leena Rannikko ja Tapio Hakaste laativat asiaa koskevan tiedotteen.

5. Seuraava kokousajankohta

Seurantaryhmän seuraava kokous on tarkoitus pitää maaliskuussa 2009.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen noin klo 12.30.

Muistion vakuudeksi

Kalastusbiologi

Leena Rannikko

Liitteet:

Osanottajalista

Paperikopiot kokouksessa pidetyistä esitelmistä:

- Kokemäenjoen voimalaitosten kalatalousmaksuvaroilla suoritettut istutukset v. 2007
- Harjuskannan tila ja luonnonvaraisen lisääntymisen mahdollisuudet Kokemäenjoessa
- Kalastusta palvelevien rakenteiden inventointi
- Äetsän ja Vammalansseudun virtavesien vaelluseste- ja kunnostusmahdollisuusselvitys
- Kokemäenjoen voimalaitoksien kalatalousmaksujen käyttö vuonna 2007
- Lohen ja taimenen ylisiirtokokeilu Kokemäenjoella
- Toutaimen luontaisen lisääntymisen seuranta Kulo- ja Rautavedessä sekä Kokemäenjoen ylä- ja keskiosalla